

TRÆK AF NORDGRØNLANDS OPDAGELSESHISTORIE II

Af lektor, dr. phil. *Dan Laursen*

I den sidste snes år inden århundredeskiftet intensiveredes angrebene på Nordpolen. Alle stater, der havde traditioner, var med i kapløbet, der havde startpladser omtrent hele polarkredsen rundt. Fra asiensiden forsøgte den amerikanske søofficer *George de Long* på skibet »*Jeanette*« i årene 1879–81 at trænge frem over ismasserne. De Long var iøvrigt finansieret af *Gordon Bennet*, ejeren af *New York Herald*, der også sendte Stanley til Afrika for at lede efter Livingstone. »*Jeanette*« forliste, og vragester blev senere fundet i Vestgrønland i 1884. Danmark var forøvrigt også med i kampen om Nordpolen med start fra Nordostpassagen, idet premierløjtnant *A. P. Hovgaard*, der havde deltaget i *A. E. Nordenskiöld's* »*Vega*«-ekspedition, i 1882 med skibet »*Dijmphna*« afsejlede til Asiens nordpunkt for herfra at søge frem til polen med båd og hundeslæde. Forsøget mislykkedes imidlertid, da man i Kara Havet mødte en hollandsk ekspedition ombord på skibet »*Varna*«, som man troede var i vanskeligheder. Da man ville undsætte skibet kom »*Dijmphna*« i besæt og måtte overvintre på stedet. Da »*Varna*« siden virkelig forliste, tog man de skibbrudne ombord, og måtte derfor rejse hjem – dog også fordi »*Dijmphna*« selv var blevet hårdt medtaget.

Fundene i Sydgrønland af effekterne fra »*Jeanette*« gav *Fridtjof Nansen* vind i sejlene. Nansen var som bekendt i 1888 gået over indlandsisen fra Kap Bille på østkysten til Ameralik Fjorden på vestkysten. Hans næste fremstød gjaldt Nordpolen. Med det berømte polarskib »*Fram*« ville han drive over Polhavet, en plan, der dog ikke lykkedes. Selvanden forsøgte Nansen med slæde at nå polen, men måtte vende på $86^{\circ} 14'$ n.br. Han havde dermed rekorden for »farthest north«, hvilket naturligvis – skal vi sige – yderligere ansporede *Peary* (se nedenfor). Inspireret af Nansen forsøgte *Hertugen af Abruzzerne* at gennemføre en plan magen til Nansens, hvilket dog mislykkedes, selvom den italienske kaptajn *Cagni* pr. slæde nåede $86^{\circ} 33'$ n.br. og slog Nansens rekord.

Nordmændene gav ikke op. »2. Fram-Færd« 1898-1902 under ledelse af Nansens gamle medarbejder kaptajn *Otto Sverdrup* ville angribe polen ad Smith Sund ruten. »*Fram*« nåede til Kap Sabine og mødte her fast is, der gjorde al yderligere fremtrængen umulig. Lidt nordligere lå *Peary* med »*Winsor*«. I vinterens løb havde de to ekspeditio-

Mundingen af St. George Fjord på Grønlands nordkyst.

Med tilladelse fra Geodætisk Institut

ner forbindelse med hinanden. Ingen af de to ekspeditionsledere har på tryk givet meddelelse om, hvad dette møde har forhandlet, men Peary har muligvis henvist til sin prioritet på Smith Sund ruten. Da foråret løste »Fram« af vinterhavnen, satte Sverdrup kursen vest på ind i det canadisk-arktiske arkipelag, hvor han gennemførte en 4-årig ekspedition, der bragte Framfolkene og Norge uvisnelig hæder.

Med Peary trådte kampen om Nordpolen ind i slutfasen, selvom denne blev lang. I 1886 havde *Robert Edwin Peary* sammen med danskeren *Maigaard* været 190 km inde på Indlandsisen n.f. Jakobshavn. Hans mål: at krydse indlandsisen blev, som ovenfor nævnt, erobret af Nansen, hvorfor Peary i stedet kastede sig ind i kampen om Nordpolen. I over 20 år stred Peary sig med en ukuelig vilje og et enormt opbud af kræfter, energi og penge gennem talrige nederlag frem til det eftertragtede mål.

I 1891 startede Peary sin første ekspedition til Nordgrønland. Dampere »Kite« bragte ham og hans kone *Josephine Diebitsch-Peary* til MacCormick Bugten i Thule distriktet, hvor de overvintrede sammen med bl. a. Pearys berømte neger *Matthew Henson*, den senere

så »berømte« dr. *Cook*, nordmanden *Ejvind Astrup* og den unge amerikaner *Verhoeff*, der omkom under ekspeditionen. Ekspeditionens mål var at fastslå Grønlands nordlige afgrænsning, at finde en farbar vej til Nordpolen og iøvrigt at foretage geografiske opmålinger. Efteråret 1891 påbegyndtes en kortlægning af Inglefield Bredning, og i foråret og sommeren 1892 foretog Peary sammen med Astrup sin første rejse over Indlandsisen til bunden af Independence Fjord. På denne ekspedition, som på de følgende, anvendtes udelukkende den eskimoiske rejsemetode, som Peary med rette anså for den eneste mulige i disse egne af verden. Resultatet af rejsen over Indlandsisen var, foruden opdagelsen og kortlægningen af området omkring Navy Klippen, at Peary mente, at det nuværende Peary Land var skilt fra det øvrige Grønland ved den såkaldte Peary Kanal.

En lang række navne på lokaliteter omkring Inglefield Bredning stammer fra denne ekspedition, således Verhoeff Bræ, opkaldt efter den omkomne ekspeditionsdeltager; Daly Bjerg efter præsidenten for American Geographical Society dommer *Charles P. Daly*; Bowdoin Bugt efter det college, hvorfra Peary havde taget eksamen; Heilprin Gletsjer efter professor *Angelo Heilprin* fra Academy of Natural Sciences of Philadelphia. Heilprin har også givet navn til Heilprin Land på Peary Land, som Peary observerede fra Navy Klippe (efter U.S. Navy), hvorfra han også så ud over Independence Fjord den 5/7 1892, dagen efter Amerikas uafhængighedsdag (Independence day).

I 1893-95 var Peary atter i Grønland, hvor han overvintrede i Bowdoin Bugt i Anniversary Lodge, som han kaldte således, fordi han og hans kone her skulle fejre deres bryllupsdag. I foråret 1894 foretog han en rejse ind på Indlandsisen og i 1895 en ny rejse til Independence Fjord. Resultatet af disse rejser var helt igennem negativt i forhold til det store program, der var planlagt. Oprindeligt var det meningen, at tre hold skulle køre til Independence Fjord; herfra skulle et hold gå mod Nordpolen, et sydover til Kap Bismarck med kortlægningsopgaver, og det tredje undersøge den formodede øgruppe nord for Peary Kanalen. For Peary selv stod det klart, at hans ekspedition var mislykket, men for dog at have et resultat med hjem, opsøgte han med nogle eskimoers hjælp meteorstenene ved Savigsivik ø.f. Kap York, hvorfra distriktets befolkning i umindelige tider havde hentet jern til deres redskaber.

Under samme ekspedition undersøgte Astrup den nordlige del af Melville Bugten, som han kortlagde. Fra Astrup stammer navne som *Kong Oscars Bræ*, efter den daværende svensk-norske konge, Nansens Bræ, Rinks Bræ, Welhavens Øer, efter den norske forfatter og professor i filosofi og Haffner Fjeld efter den norske geograf, oberstløjtnant *W. Haffner*.

I somrene 1896 og 97 bragte Peary meteorstenene ned til kysten og hjem til U.S.A.

Pearys næste ekspedition 1898-1902 blev den længste med fire overvintringer, hvoraf kun den ene fandt sted i Grønland 1899-1900 ved Etah. Denne ekspedition blev som de efterfølgende udsendt af »The Peary Arctic Club«, et selskab af formuende og for-

*Kap Morris Jesup (anden pynt),
Grønlands nordspids, første gang rundet af Robert E. Peary 1900.*

Med tilladelse fra Geodætisk Institut

mående mænd og kvinder, der som klubbens formålsparagraf havde vedtaget: »At nå det nordligste punkt på den vestlige hemisfære; at fremme og understøtte udforskningen af polaregnene.« *Morris K. Jesup* var klubbens præsident, *Herbert L. Bridgman* sekretær og kasserer, *Frederick E. Hyde* vicepræsident.

I foråret 1900 foretog Peary en rejse fra Etah via Fort Conger nord om Grønland. På denne fastslog Peary Grønlands nordlige afgrænsning og nåede derved som den første nordpunktet Kap Morris Jesup. Herfra kørte han yderligere et stykke ned langs østkysten til Kap Bridgman og Kap Clarence Wyckoff opkaldt efter to af Peary Arctic Clubs medlemmer. Fra nordspidsen gjorde Peary et forsøg på at støde frem til polen, hvilket dog mislykkedes på grund af åbent vand og drivis. Et forsøg, der udgik fra Ellesmere Islands nordkyst i 1902 mislykkedes af samme årsager.

Pearys næste rejse fandt sted 1905-06. P. A. C. havde forsynet ham med skibet »*Roosevelt*«, der med *Rob. Barlett* som skipper nåede »Alert«s gamle vinterkvarter ved Cape

Sheridan. Herfra forsøgte Peary i foråret 1906 at nå polen. Han nåede dog kun 87°06' n.br. og måtte vende om på grund af manglende proviant og hunde. Hjemturen gik over isen fra »the farthest north« mod Grønlands nordkyst, som blev nået ved Kap Neumeyer, hvorfra man over Repulse Havn nåede »Roosevelt«.

1908-09 overvintrede Peary påny ved Cape Sheridan. I foråret 1909 nåede Peary sit længe eftertragtede mål: Nordpolen. Kampen var slut, Amerika havde afgørende erhvervet »The farthest north«. Selve fremstødet kom ikke til at berøre Grønland. Derimod foretog to af ekspeditionsdeltagerne *Borup* og *MacMillan* en rejse til Kap Morris Jesup dels for at udlægge depoter for en eventuel retræte ad denne vej, dels for at foretage tidevandsobservationer.

I følge sagens natur stammer en meget stor del af navnene på Pearys kort over Peary Land fra ham og hans fæller. Så godt som alle er de »hyldningsnavne« hentet fra P. A. C.s medlemsliste. Det er karakteristisk, at de lokaliteter, der er opkaldt efter Pearys medarbejdere, skyldes danske ekspeditioner. Således har dr. *Lauge Koch* æren af at minde en eftertid om den mand, som Peary skyldte mest, negeren *Matthew Henson*, hos Peary altid betegnet som »coloured«.

ANMELDELSE

Ejnar Mikkelsen:
Ukendt Mand til ukendt Land.
Gyldendal 1954.

Igen ligger en ny bog på bordet, skrevet af vor tids største eventyrer, der ubegribeligt nok stadigt går lyslevende rundt iblandt os, polarforskningens Odysseus, landnamsmanden Ejnar Mikkelsen, idernes viking.

Det er andet bind af Ejnar Mikkelsens erindringer, lige så fængslende skrevet og spændende som første del. Her er det ynglingen, der næppe har reddet sig gennem Charybdis' hvirvler, før han uden tøven kaster sig ud i Scyllas malstrøm - og slipper godt fra det, skønt - som en af bogens helte udtrykker det - det burde ikke være gået.

Det kunne da også kun Ejnar Mikkelsen gøre - ikke i kraft af jordisk overlegenhed - ak nej - men båret frem af en himmelsk tro på viljens styrke og målets sandhed.

Ejnar Mikkelsen beretter her om sin første store ekspedition på egen hånd for at finde det sagnomspundne øland i Polhavets pakis nord for Alaska. Han fandt det ikke, for det var sejlet bort i mellemtiden, landet, som næsten 50 år senere viste sig at være de nu så berømte flydende isøer.

Strålende fortalt er optakten til bogen: hvorledes den ganske ukendte sømand Mikkelsen trods nederlag på nederlag til sidst når frem til de allerhøjeste kredse, dronning Alexandra af England og præsident Theodor Roosevelt i USA - og får dem alle overbevist om sine planers gennemførighed.

Smukt er det at læse Ejnar Mikkelsens skildring af mødet med Royal Geographical Society i London, dette fornemme og hæderkronede selskab med århundreders tradition, personifikationen på engelsk dåd, hæderlighed og takt. Med dette selskabs moralske støtte føler den unge Mikkelsen sig uovervindelig.

Det er en bog med smil og alvor i stormblandet følge - en rigtig hyggebog for manden i kakkellovns-krogen, et misundelsens bæger for den stille kontorstræber, men først og fremmest en inspirationens hvirvelvind for den skolebetyngede ungdom, hvorimellem der findes tusinder raske drenge og piger, hvis kinder vil blusse af nyt håb, stillet over for Ejnar Mikkelsens sande og sunde livsvisdom, der i få ord kan udtrykkes således: Det gælder ikke om at have overmenneskelige evner, men om at udnytte de evner, man har, helt. Og så: *never, never give up!*

Chr. Vibe